

Η Παλαιστίνη ως ηθική πυξίδα της εποχής μας

«Η μοναδική γέφυρα ανάμεσα στον εφιάλτη και το όνειρο, ανάμεσα στην αποκάλυψη και το φως της αφύπνισης, δεν θα μπορούσε να είναι παρά οι ίδιες οι πράξεις των ανθρώπων, του καθενός από εμάς: ανθρώπων κάθε λαού και κάθε ηλικίας, που καλούνται να δράσουν ως υγιή αντισώματα μιας άρρωστης κοινωνίας».

Το νέο βιβλίο της ειδικής εισηγήτριας του ΟΗΕ για την κατάσταση των ανθρώπινων δικαιωμάτων στα κατεχόμενα από το 1967 παλαιστινιακά εδάφη, Φραντσέσκα Αλμπανέζε, *La luce del risveglio. Dalla Palestina al mondo intero, un manifesto di resistenza e libertà* (Το φως της αφύπνισης. Από την Παλαιστίνη σε όλο τον κόσμο, ένα μανιφέστο αντίστασης και ελευθερίας), το οποίο θα κυκλοφορήσει το φθινόπωρο από τις εκδόσεις Τόπος (μετάφραση Παναγιώτης Τσιαμούρας), δεν είναι ένα βιβλίο σαν όλα τα άλλα. Είναι η ίδια η ζωή που μεταδίδεται σε πραγματικό χρόνο. Και τι ζωή! Όχι μόνο μια ζωή βυθισμένη στην Ιστορία την ώρα που αυτή συντελείται, όχι μόνο μια μαρτυρία που αναδύεται από τα γεγονότα, αλλά μια φωνή που την κινεί. Μια φωνή που φαίνεται να βοά εν τη ερήμω, αλλά κατορθώνει να ακουστεί από εκατομμύρια ανθρώπους, από αμέτρητα πλήθη, από τους κολασμένους της γης.

Σε τούτο το βιβλίο της Αλμπανέζε υπάρχει κάτι περισσότερο από την κατανόηση και το μέτρο του παρόντος. Υπάρχει η αίσθηση του παρόντος ως χρόνου αποκάλυψης. Εδώ αυτή η αίσθηση μετατρέπεται σε λόγο δράσης, σχεδόν σε αρχή ενός κόσμου που γεννιέται· σε ένα αληθινό κάλεσμα «να ενσαρκώσουμε αυτή την αποκάλυψη, να τη μετατρέψουμε σε ρήμα»· να μετατρέψουμε τον αποκεκαλυμμένο λόγο σε πράξη που εξαρτάται από εμάς. Εξού και τα ρήματα που δίνουν τον τίτλο στα κεφάλαια του βιβλίου, σαν αλληπάλληλα κύματα αυτής της βιωμένης αλήθειας.

Να ονειρευόμαστε, δηλαδή να θέτουμε την ελπίδα σε κίνηση. Όταν όλα καταρρέουν, το να ονειρεύεσαι καθίσταται απαραίτητο· και ελπίδα σημαίνει να φυτεύεις τον πρώτο σπόρο ενός διαφορετικού μέλλοντος. Να ονειρεύεσαι σημαίνει να μένεις, να αντιστέκεσαι, να φαντάζεσαι ανάμεσα στα ερείπια και πέρα από αυτά. Όπως κάποτε υπήρξαν άνθρωποι που ονειρεύτηκαν έναν κόσμο χωρίς δουλεία, έναν κόσμο όπου οι γυναίκες θα έχουν δικαίωμα ψήφου, όπου η παιδική εργασία θα είναι απαγορευμένη, όπου όλοι, ανεξάρτητα από το χρώμα του δέρματός τους, θα απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα...

Να κρίνουμε, δηλαδή να διαμορφώνουμε δική μας άποψη, να είμαστε σε θέση να διακρίνουμε την

αλήθεια από το ψέμα. Μόνο που στις μέρες μας όσοι καταθέτουν την αλήθεια, όπως οι φωτογράφοι και οι δημοσιογράφοι της Γάζας, δολοφονούνται συστηματικά. Στη Γάζα ο αριθμός των δημοσιογράφων που δολοφονήθηκαν τα δύο τελευταία χρόνια ξεπερνά εκείνο όλων των σύγχρονων πολέμων μαζί: του αμερικανικού εμφυλίου, των δύο παγκόσμιων, της Κορέας, του Βιετνάμ, της Γιουγκοσλαβίας, του Αφγανιστάν και της Ουκρανίας. Καμία άλλη πολεμική σύγκρουση δεν γνώρισε μια τόσο συστηματική στοχοποίηση όσων αφηγούνται τα γεγονότα. Με το πρόσχημα της υποστήριξης της τρομοκρατίας και του αντισημιτισμού ποινικοποιούνται όσοι αντιτίθενται στις αποτρόπαιες πολιτικές εθνοκάθαρσης του Ισραήλ. Η μονομερής καταστροφή που εξαπολύει ένας πανίσχυρος στρατός εναντίον ενός ανυπεράσπιστου πληθυσμού παρουσιάζεται ως πόλεμος. Και το φως που η αλήθεια ρίχνει στα γεγονότα, στους ανθρώπους και στις ιδέες σκοτεινιάζει από τη συστηματική απονομιμοποίηση και τις ψευδείς κατηγορίες.

Να χειραφετούμαστε, δηλαδή να αποαποικιοποιούμε τη σκέψη μας και τη γλώσσα μας. Ο Φραντς Φανόν, ψυχίατρος και κορυφαία μορφή του αντιαποικιακού κινήματος, κατήγγειλε τον ρατσισμό και τον διαχωρισμό που είναι εγγενείς στις αποικιακές κοινωνίες· και η συγγραφέας φροντίζει να χαράξει έναν βαθύ ιστορικό και ψυχολογικό παραλληλισμό με τη σκέψη του Φανόν, υπενθυμίζοντας ότι η απελευθέρωση είναι μια διαδικασία συλλογικής χειραφέτησης, ανάλογη με τους ιστορικούς αγώνες των γυναικών ενάντια στην Ιερά Εξέταση και την πατριαρχία. Η επίγνωση της ταυτότητάς μας και η διεκδίκηση της ισότητας οδηγούν στη διεκδίκηση της χειραφέτησης των αποικιοκρατούμενων λαών, όπως συμβαίνει στους αγώνες απελευθέρωσης από τις δικτατορίες, από κάθε μορφή συλλογικής και ατομικής καταπίεσης, από το απαρτχάιντ, από την πατριαρχία, από κάθε νεοαποικιακή αφήγηση που συγκαλύπτει τον έλεγχο, τον αυταρχισμό και τη βία πίσω από τις ανάγκες της ασφάλειας και του σεβασμού προς την εξουσία.

Να αντιστεκόμαστε, μετερχόμενοι πρωτίστως όλες τις μορφές μη βίαιης αντίστασης που προεικονίζουν τη λύτρωση για την οποία εκατομμύρια άνθρωποι παλεύουν: από το παλαιστινιακό σουμούντ, που φουσκώνει τα πανιά των στολίσκων αλληλεγγύης, έως το νοτιοαφρικανικό ουμπούντου, που δίδαξε στη «χώρα του ουράνιου τόξου» του Ντέσμοντ Τούτου και του Νέλσον Μαντέλα τη δύναμη της αλήθειας και της συμφιλίωσης. Πρόκειται περισσότερο για μια καθημερινή πρακτική θάρρους των απλών ανθρώπων που εκφράζεται στη γλώσσα, στις τελετουργίες, στο φαγητό και στη μνήμη που μεταδίδεται από γενιά σε γενιά. Το να διατηρεί κανείς αυτήν τη στάση μέσα σε ένα περιβάλλον ωμότητας, καταπίεσης και διαρκούς βίας αποτελεί την πρόκληση των Παλαιστίνιων στην ισραηλινή καταπίεση, σε μια ψευδοδημοκρατία με σχιζοφρενικά χαρακτηριστικά, όπου οι νέοι που υπηρετούν στον στρατό πιστεύουν ότι υπερασπίζονται την πατρίδα τους, διαπράττοντας ειδεχθή εγκλήματα.

Να θρέφουμε, ακόμη κι αν οι πρώτοι καρποί ολόκληρης της γης δεν αρκούν για να κατευνάσουν την πείνα για δικαιοσύνη που γεννά η αδιάκοπη πολιορκία της Γάζας. Στα χέρια του -όποιου- κατακτητή ή δυνάστη η πείνα μετατρέπεται ανέκαθεν σε όπλο εξόντωσης, καθώς έχει χρησιμοποιηθεί σε πολλές γενοκτονίες, από το Ολοκαύτωμα έως τον Μεγάλο Λιμό της Ουκρανίας και την Μπιάφρα. Το Ισραήλ

έχει καταστρέψει σκόπιμα και συστηματικά όλες τις πηγές επισιτισμού και ύδρευσης στη Γάζα, προκαλώντας λιμό με στόχο να οδηγήσει στον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό θυμάτων. Από την άλλη πλευρά, η τροφή αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της παλαιστινιακής ταυτότητας, στιγμή φιλοξενίας και μοιράσματος: τα βίντεο της Ρενάντ Αταλάχ που μαγειρεύει παραδοσιακά φαγητά σε μια αυτοσχέδια κουζίνα αποτελούν έναν τρόπο να μεταδώσει στον κόσμο τη βούλησή της να επιβιώσει ενάντια σε όλες τις αντιξοότητες.

*Να **κλαίμε***, διευρύνοντας επιτέλους, όπως λέει η Τζούντιθ Μπάτλερ, τον ορίζοντα του πένθους, γιατί οι ζωές όλων των κατατρεγμένων είχαν, έχουν και θα έχουν πάντα την ίδια αξία με τις δικές μας. Άλλωστε ποιος έχει το δικαίωμα να αποφασίζει ποιες ζωές αξίζουν το πένθος και ποιες όχι; Ποιος χαράζει τη γραμμή ανάμεσα στον πόνο που συγκινεί τον κόσμο και σε εκείνον που ο κόσμος αγνοεί; Το αφήγημα ενός Ισραήλ που «αμύνεται απέναντι στους τρομοκράτες» καθιστά τις ζωές και τους θανάτους των Παλαιστίνιων αμάχων λιγότερο σημαντικούς από άλλους. Αρκεί να σκεφτούμε τους δημοσιογράφους, τους γιατρούς, τα παιδιά που αντιμετωπίζονται ως στόχοι ή ως «παράπλευρες απώλειες», ενώ συχνά συκοφαντούνται τόσο πριν όσο και μετά τον θάνατό τους, ή τις χιλιάδες μεταναστών που χάνονται στη θάλασσα μέσα στη γενική αδιαφορία. Η εξουσία αποφασίζει ποιος είναι άξιος προστασίας και ποιος όχι, η βία γίνεται κανόνας, όμως τα θύματα και οι επιζώντες μάς υπενθυμίζουν: «Δεν είμαστε αριθμοί»...

*Να **θεραπεύουμε*** το ατέρμονο τραύμα των θυμάτων, αλλά και τη θανάσιμη ασθένεια των κοινωνιών που μετατρέπονται σε κοινωνίες γενοκτονίας· να θεραπεύουμε ακόμη και το βάθος του ηθικού τραύματος εντός μας. Η σωματική και ψυχική υγεία των Παλαιστινίων δεν επιβαρύνεται τόσο από το μετατραυματικό στρες όσο από το διαρκές τραυματικό στρες: «στην περίπτωση των Παλαιστινίων ορισμένοι μελετητές προτείνουν την έννοια του συνεχούς τραυματικού στρες ως εναλλακτικού διαγνωστικού πλαισίου απέναντι στην κλασική διαταραχή μετατραυματικού στρες, δεδομένου ότι εδώ το τραύμα είναι μόνιμο και δεν διαθέτει μια “μετα-” φάση». Όμως και πολλοί Ισραηλινοί υφίστανται ψυχική διάβρωση εξαιτίας της βίας που ασκούν, παρότι αυτή παραμένει ατιμώρητη και δικαιολογείται. Η Αλμπανέζε καταφεύγει και πάλι στον Φανόν και στις συγκλονιστικές σελίδες που είχε γράψει σχετικά: «Ωστόσο δεν θα μπορούσαμε να βάλουμε τέρμα σε αυτήν τη βία, αν δεν είμαστε διατεθειμένοι να κοιτάξουμε το πλαίσιο και επομένως να εξανθρωπίσουμε ακόμη και τη νοοτροπία του δεσμοφύλακα και του καταπιεστή, όπως έκανε ο Φραντς Φανόν στο νοσοκομείο του στην Αλγερία. Οφείλουμε να κατανοήσουμε από πού προέρχεται αυτή η νοοτροπία, να αναρωτηθούμε τι την κατέστησε τέτοια και πώς είναι δυνατό να βγούμε όλοι μαζί από αυτήν. Πρώτα απ’ όλα απαιτείται δικαιοσύνη για τον καταπιεσμένο· όμως οι πληγές μπορούν αληθινά να θεραπευτούν μόνο μέσα από τη φροντίδα για όλα τα πρόσωπα που εμπλέκονται στο τραύμα». Η επίσημη αφήγηση συγκαλύπτει μια βαθιά νοσηρή πραγματικότητα, γιατί η βία δεν θεραπεύεται με περισσότερη βία· τα ψεύδη σκεπάζουν τις πληγές χωρίς να τις επουλώνουν. Το να γίνουμε τα αντισώματα του συστήματος σημαίνει να κάνουμε ό,τι περνά από το χέρι μας για να αφυπνίσουμε τις συνειδήσεις: η θεραπεία, ύστερα από μια γενοκτονία, αρχίζει από την αλήθεια.

Να χορεύουμε, όπως χορεύει η Φραντσέσκα Αλμπανέζε στη γιορτή του ουράνιου τόξου στο Γιοχάνεσμπουργκ. Να χορεύουμε τον παραδοσιακό παλαιστινιακό χορό ντάμπκε, που έχει μετατραπεί σε σύμβολο ενότητας, αντίστασης, αλληλεγγύης. Να χορεύουμε, ώστε να μην ξυπνήσει μόνο ο νους ή η καρδιά, αλλά ολόκληρο το σώμα. Μπορούμε να συνδεθούμε από κάθε γωνιά του κόσμου, για να πενήσουμε μαζί τις πληγές των αθώων. Και, αφού κλάψουμε μαζί, μπορούμε να αγκαλιαστούμε, να χαρούμε, να γιορτάσουμε τη ζωή, να χορέψουμε.

Και, τέλος, *Να επιστρέφουμε*, με τη σκέψη στην απαρχή της τεράστιας αδικίας που διαπράττεται στην Παλαιστίνη, που βρίσκει το σύμβολό της στα κλειδιά που μεταβιβάζονται και φυλάσσονται επί γενιές προσφύγων, και αποτελούν τους καθρέφτες των γενοκτονιών πάνω στις οποίες ρίζωσε ο «ανώτερος» πολιτισμός της Δύσης. Οι Παλαιστίνιοι θέλουν να επιστρέψουν. Τα κλειδιά των σπιτιών που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν κατά τη Νάκμπα, φυλαγμένα εδώ και σχεδόν ογδόντα χρόνια, μαρτυρούν μια πεισματική ελπίδα· μια επιθυμία που δεν έσβησε ποτέ και εκφράστηκε στη Μεγάλη Πορεία της Επιστροφής (2018-2019). Εντούτοις το ρατσιστικό σχέδιο του «Μεγάλου Ισραήλ» δεν προβλέπει καμία επιστροφή· αντίθετα αρνείται την ίδια την ύπαρξη ενός παλαιστινιακού λαού και ενός παλαιστινιακού κράτους. Και η επιστροφή είναι τόσο δύσκολη, επειδή δεν ήταν απλώς ένας στρατός εκείνος που εκδίωξε τους Παλαιστίνιους, αλλά ένα ολόκληρο σύστημα χτισμένο κομμάτι κομμάτι, ένα γιγάντιο και πολυπλόκαμο τέρας, απίστευτα ισχυρό, που, δρώντας με αλαζονεία και ατιμωρησία, παραβιάζει νόμους και κανόνες χωρίς κανένα δισταγμό: το καπιταλιστικό-τεχνολογικό σύστημα, μια ενσάρκωση της κατάχρησης εξουσίας που πολλαπλασιάζεται και διακλαδώνεται σαν αυτόνομη μηχανή, που καταπιέζει λαούς και καταπατά το διεθνές δίκαιο.

Όλα αυτά αφηγείται η Φραντσέσκα Αλμπανέζε στο εξαιρετικό βιβλίο της μέσα από τις πράξεις, τα ρήματα και τις πολλαπλές σημασίες τους. Κάθε κεφάλαιο είναι πυκνό σε αναφορές σε πρόσωπα, γεγονότα και πηγές, οι οποίες τεκμηριώνονται στην πλούσια όσο και πρωτότυπη βιβλιογραφία του, πολύτιμο εργαλείο για όποιον επιθυμεί να εμβαθύνει τόσο στη γνώση όσο και στην επίγνωση. Στις σελίδες του βιβλίου οι πολύ προσωπικές στιγμές της συγγραφέως συνυφαίνονται με τις ιστορίες δημοσιογράφων, φοιτητών, ακτιβιστών, ανθρώπων που θυσίασαν τα πάντα, από τα προνόμιά τους μέχρι και την ίδια τους τη ζωή, προκειμένου να μην προδώσουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Έτσι θα διαβάσουμε για τον Έντουαρντ Σάιντ και τις απόψεις του για τις περίφημες Συμφωνίες του Όσλο· για τον Γασάν Καναφάνι, τον οποίο δολοφόνησε η Μοσάντ· για τον Μαχμούντ Νταρούις και τον Γκάμπορ Ματέ, γιατρό και μελετητή του συλλογικού τραύματος· για τον Πρίμο Λέβι και την Τζούντιθ Μπάτλερ· για τον Νέλσον Μαντέλα και τη Γουίνι Μαντικιζέλα-Μαντέλα, σύντροφο ζωής και αγώνα για δεκαετίες· για τη φωτορεπόρτερ και ποιήτρια Φατμά Χασόνα και την Ιρανή σκηνοθέτρια Σεπιντέ Φαρσί, και για τις συνομιλίες τους από τις οποίες γεννήθηκε το ντοκιμαντέρ *Put Your Soul on Your Hand and Walk* (Κράτα την ψυχή σου στο χέρι και περπάτα)· για τους δημοσιογράφους Άνας αλ-Σαρίφ και Μπιζάν Ουόντα, η οποία με το smartphone της κατέγραφε ακόμη και στις πιο σκληρές περιόδους της γενοκτονίας στη Γάζα. Θα συναντήσουμε την Γκρέτα Τούνμπεργκ και τη Βίβιεν Σανσούρ η οποία συλλέγει, διατηρεί και αναδιανέμει τις γηγενείς παλαιστινιακές ποικιλίες σπόρων που κινδυνεύουν να εξαφανιστούν λόγω της καταστροφής του εδάφους, διότι θεωρεί ότι οι σπόροι είναι μνήμη. Αλλά θα

μάθουμε και για μια τραγική μορφή όπως εκείνη του Φόλκε Μπερναντότ, ο οποίος το 1948, όταν είδε με τα μάτια του όσα συνέβαιναν, έγραψε λόγια που έμελλε να ηχήσουν σαν οικουμενική διαθήκη εναντίον της αδικίας, για να δολοφονηθεί τελικά από ένα μέλος σιωνιστικής παραστρατιωτικής οργάνωσης. Θα βρούμε ακόμη και πολλά ίχνη οικογενειακής μνήμης, της στοργής, των μητρικών συνταγών και της μεσογειακής γλυκύτητας, ως εάν η συγγραφέας να μας προσκαλούσε να καθίσουμε στον καναπέ του σπιτιού της.

Ένα σημείο που επίσης αξίζει να αναδειχθεί είναι το φαινόμενο της «ζωοποίησης του άλλου», του υποβιβασμού του στο επίπεδο του κτήνους – μολοντί η απώθηση του ζωικού στοιχείου που ενυπάρχει στον άνθρωπο και η απώθηση του ανθρώπου στο ζωικό βασίλειο συνιστά ένα ζήτημα πολύ πιο πολύπλοκο απ' ό,τι εν πρώτοις φαντάζει. Η Αλμπανέζε ενστερνίζεται τα όσα ο Φανόν είχε επισημάνει στο *Της γης οι κολασμένοι*: «Για να είμαστε ακριβείς, η γλώσσα του αποίκου, όταν μιλάει για τον αποικιοκρατούμενο, είναι μια γλώσσα ζωολογική. Αφήνει υπονοούμενα για τις φιδίσιες κινήσεις του κίτρινου, για τις μυρωδιές της πόλης των ιθαγενών, για τα κοπάδια, για την αποφορά, για τον πολλαπλασιασμό, για τους βορβορυγμούς, για το αδιάκοπο βούισμα ζωής, για τις αλλοπρόσαλλες χειρονομίες. Ο άποικος, όταν θέλει να περιγράψει καλά και να βρει τη σωστή λέξη, καταφεύγει διαρκώς στο ζωικό βασίλειο». Και το «αποικιακό ζωολόγιο» δεν γνωρίζει σύνορα. Είναι ενδεικτικό ότι οι Ισραηλινοί χρησιμοποιούν για τους Παλαιστινίους μια αποανθρωποποιητική γλώσσα ανάλογη εκείνης που υιοθετούσαν οι ναζί για τους εβραίους. Για παράδειγμα, διάφοροι υπουργοί, όπως η Αγιελέτ Σακέντ, κοινοποίησαν και υπερασπίστηκαν κείμενα που αποκαλούσαν τα παιδιά της Παλαιστίνης «μικρά φίδια», υποστηρίζοντας την καταστροφή των καταφυγίων τους, ενώ ο Γιοάβ Γκάλαντ (διεθνώς καταζητούμενος για εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας), όταν ανακοίνωνε τον πλήρη αποκλεισμό της Γάζας, χαρακτήριζε τους Παλαιστινίους «ανθρώπινα κτήνη» και δήλωνε ότι το Ισραήλ θα ενεργήσει «αναλόγως». Οι συγκεκριμένες δηλώσεις δεν είναι περιστασιακές ή περιθωριακές: αντανakλούν μια συνέχεια αποανθρωποποιητικής γλώσσας και πολιτικών που απονομιμοποιούν την παρουσία, τα δικαιώματα και την ταυτότητα του παλαιστινιακού λαού, συμβάλλοντας στην οικοδόμηση ενός πολιτικού χώρου όπου ο άλλος δεν θεωρείται ανθρώπινο ον ούτε φορέας ίσων δικαιωμάτων, και όπου ο εδαφικός έλεγχος, οι διακρίσεις και η επέκταση των εποικισμών δικαιολογούνται στο όνομα της τάξης και της ασφάλειας, αντί να αναγνωρίζονται ως πολιτική απαρτχάιντ. Και δεν πρόκειται μόνο για μεταφορές...

«Από την Παλαιστίνη σε όλο τον κόσμο, ένα μανιφέστο αντίστασης και ελευθερίας», είναι ο υπότιτλος του βιβλίου. Και όντως έχουμε στα χέρια μας ένα μανιφέστο, επειδή προαναγγέλλει την πιθανή απαρχή ενός νέου κόσμου και απευθύνει ένα κάλεσμα αφύπνισης. Αλλά δεν είναι ένα ακόμη πολιτικό φυλλάδιο· η φιλοδοξία της σκέψης του και η σχεδόν οραματική ακρίβεια της ευαισθησίας που το διαπερνά το καθιστούν κάτι πολύ περισσότερο. Πρόκειται για την ίδια δύναμη που χαρακτήριζε και τα προηγούμενα βιβλία της Αλμπανέζε, τόσο το *Όταν ο κόσμος κοιμάται. Ιστορίες, λέξεις και πληγές της Παλαιστίνης* (Τόπος, 2025), όσο και το λίγο προγενέστερο *J'Accuse / Κατηγορώ*

(Καιρός Πολιτισμού, 2025), το γλωσσάρι του δικαίου και της επιστημολογικής βίας, που έγραψε σε συνεργασία με τον Κρίστιαν Έλια.

Η σκέψη, την οποία σήμερα συμμερίζονται πολλοί, αλλά κανείς δεν έχει εκφράσει με ένταση παρόμοια εκείνης της Αλμπανέζε, είναι ότι όσα συντελέστηκαν τα τελευταία χρόνια δεν άλλαξαν τον κόσμο, αλλά το φως που έριξαν πάνω τους μας τον κατέστησαν ορατό, μας βοήθησαν να δούμε το αληθινό του πρόσωπο: «Είναι ένα βίαιο φως, που μας εξαναγκάζει να δούμε ό,τι μέχρι πρότινος παρέμενε κρυμμένο. Και αυτό το φως φωτίζει τόσο τη φρίκη όσο και τη δυνατότητα να την υπερβούμε, εκείνη τη φρίκη, να βγούμε από αυτήν μεταμορφωμένοι. Η Παλαιστίνη δημιουργεί ένα ρήγμα ανάμεσα σε ένα πριν και ένα μετά, αλλά και ανάμεσα σε τρεις διαφορετικές στάσεις του βλέμματος: εκείνη όσων δεν βλέπουν· εκείνη όσων βλέπουν χωρίς να (θέλουν να) κατανοήσουν, και εκείνη όσων βλέπουν και προσπαθούν να αλλάξουν τα πράγματα».

Με άλλα λόγια, βρισκόμαστε ενώπιον μιας καμπής της Ιστορίας. Είναι για τον λόγο αυτόν που η Φραντσέσκα Αλμπανέζε θεωρεί την Παλαιστίνη «την ηθική πυξίδα του καιρού μας»: νομίζαμε ότι θα σώζαμε την Παλαιστίνη, όμως τελικά είναι εκείνη που θα σώσει εμάς: «Η βούληση κινητοποίησης για τη Λωρίδα της Γάζας οδήγησε εκατομμύρια ανθρώπους να αναμετρηθούν με το δικό τους σύστημα, ανακαλύπτοντας τη συνενοχή των κυβερνήσεων, τα ψέματα των μέσων ενημέρωσης, την ευθραυστότητα των δικαιωμάτων. Η Γάζα λειτούργησε σαν καθρέφτης· κοιτάζοντας τη φρίκη που επιβλήθηκε στους Παλαιστινίους, πολλοί είδαν να αντανακλάται η κρίση του ίδιου τους του κόσμου: η διάβρωση της δημοκρατίας, ο κυνισμός της εξουσίας, η υποκρισία της διεθνούς τάξης». Υπό την οπτική αυτή η συγγραφέας χρησιμοποιεί τη λέξη «αποκάλυψη» όχι μόνο ως συνώνυμο της καταστροφής, αλλά με την πρωταρχική ελληνική σημασία της: αποκάλυψη, δηλαδή φανέρωση της αλήθειας. Αν και η τραγική κατάσταση στη Γάζα περιγράφεται ως μια Αποκάλυψη, ως καταστροφή, πόλεμος, ερείπια, σφαγές, λιμός... όπως επισημάνθηκε, η λέξη «αποκάλυψη» σημαίνει πρωτίστως φανέρωση. Και μέσα από αυτήν τη φανέρωση αναδεικνύεται το μήνυμα αισιοδοξίας που μαρτυρούν τα λόγια της ειδικής εισηγήτριας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Όχι ότι η ίδια δεν αναγνωρίζει τις τεράστιες δυσκολίες του εγχειρήματος, όπως μας το ξεκαθαρίζει στην ακροτελεύτια παράγραφο του μανιφέστου της: «Δεν ξέρω αν θα τα καταφέρουμε. Αλλά εκείνο που μπορούμε να κάνουμε είναι να συνεχίσουμε την πορεία, να αντιστεκόμαστε στην ιδέα ότι η αδικία είναι αναπόφευκτη...»

Το βιβλίο της Φραντσέσκα Αλμπανέζε δεν θέλει να είναι μόνο ένα κατηγορητήριο· φιλοδοξεί να ανοίξει και μια χαραμάδα φωτός, να αποτελέσει ένα κάλεσμα σε δράση, σε συλλογική κινητοποίηση για να σταματήσει η γενοκτονία και να νικήσουμε την αδιαφορία και το αίσθημα αδυναμίας απέναντι στη στρατιωτική και επικοινωνιακή υπεροχή. Είναι σαν αυτή η τραγωδία να καλεί τους ανθρώπους να ενωθούν, ώστε να χτίσουν και να ενσαρκώσουν την αλλαγή, μολονότι μπορεί να μοιάζει με την άνιση αναμέτρηση του Δαβίδ με τον Γολιάθ· ενδεχομένως να θυμίζει τη δονκιχωτική ψευδαίσθηση ότι μπορούμε να επανορθώσουμε τις αδικίες και να σώσουμε τους αδύναμους και τους καταπιεσμένους... αλλά έχουμε στα χέρια μας ένα επείγον μανιφέστο, αυστηρό όσο και βαθιά ανθρώπινο, που μετατοπίζει το κέντρο βάρους από την αφηρημένη γεωπολιτική στη δική μας καθημερινή ευθύνη ως

πολιτών του κόσμου. Είναι ένα απαραίτητο βιβλίο: ένα βιβλίο που μιλά βεβαίως για τα υπαρκτά βασανιστικά δυσεπίλυτα προβλήματα, αλλά ταυτόχρονα είναι διαποτισμένο από ελπίδα για το μέλλον.